

2015 M. LIETUVOS RESPUBLIKOJE MOKSLO IR MOKYMO TIKSLAIS NAUDOTŲ GYVŪNŲ STATISTIKOS APŽVALGOS ATASKAITA

I. IŽANGA

Nuo 2013 m. sausio 1 d. įsigaliojo 2010 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos (toliau – **Direktyva 2010/63/ES**) (kuri pakeitė anksčiau galiojusią 1986 m. lapkričio 24 d. Direktyvą 86/609/EEB) perkeliančios ir šios direktyvos nuostatas įgyvendinančios Mokslo ir mokymo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo, priežiūros ir naudojimo reikalavimai (toliau – **Reikalavimai**), patvirtinti Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2012 m. spalio 31 d. įsakymų Nr. B1-866 ir Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus 2012 m. lapkričio 6 d. įsakymas Nr. B1-870 „Dėl Lietuvos bandomųjų gyvūnų naudojimo etikos komisijos prie Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos sudarymo ir jos darbo reglamento patvirtinimo“.

Taip pat, siekiant užtikrinti vienodą bandymo su gyvūnais projektų santraukų pateikimo tvarką ir įvesti aiškumo pateikiant ūkio subjektams dokumentų, kuriuos jie privalo pateikti, formų pavyzdžius, 2013 m. lapkričio 25 d. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos direktoriaus įsakymu Nr. B1-761 buvo patvirtinta Bandymo su gyvūnais projekto santraukos forma, kurią, bandomųjų gyvūnų naudojimo įmonės kartu su prašymu dėl leidimo atlikti bandymo su gyvūnais procedūros projektą¹ išdavimo turi pateikti Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai (toliau – VMVT).

Procedūros gali būti atliekamos tik bandomųjų gyvūnų naudojimo įmonės patalpose, kai bandomųjų gyvūnų naudojimo įmonė Reikalavimų numatyta tvarka¹ VMVT yra išdavusi leidimą dėl bandymo su gyvūnais procedūrų projekto (toliau – Leidimas).

II. VARTOJAMOS SĄVOKOS IR PAAIŠKINIMAI

Bandomasis gyvūnas – eksperimentams ar kitiems mokslo tikslams veisiamas, auginamas, naudojamas ar numatomas naudoti gyvūnas.

Bandymo su gyvūnu procedūra – invazinis ar neinvazinis gyvūno naudojimas, išskyrus gyvūnų žudymą tik dėl jų organų ar audinių, bandomaisiais ar kitais mokslo tikslais (kai rezultatas numatomas arba ne) arba mokymo tikslais, dėl kurio gyvūnas gali patirti ilgalaikį sužalojimą, kančią, baimę ar skausmą, prilygstančius sukeliams adatos dūrio, atlikto laikantis geros veterinarinės praktikos, arba didesnius, nei sukelia šis dūris; bet koks veiksmas, kuriuo siekiama, kad gyvūnas būtų atvestas arba išperėtas, arba dėl kurio gyvūnas galėtų būti atvestas arba išperėtas, taip pat bet koks veiksmas, kuriuo siekiama sukurti ir išlaikyti tam tikros būklės genetiškai modifikuotų gyvūnų liniją arba dėl kurio tam tikros būklės genetiškai modifikuotų gyvūnų linija galėtų būti sukurta ir išlaikyta.

Bandymo su gyvūnais projektas – projektas, kurį vykdant atliekama viena ar kelios bandymų su gyvūnais procedūros ir siekiama konkretaus mokslinio tikslo.

Bandomųjų gyvūnų įmonė – pelno siekiantis ar nesiekiantis fizinis ar juridinis asmuo, kita organizacija ar jos filialas, kurie veisia, tiekia namines peles (*Mus musculus*), pilkąsias žiurkes (*Rattus norvegicus*), jūrų kiaulytes (*Cavia porcellus*), sirinius žiurkėnus (*Mesocricetus auratus*), kininius žiurkėnukus (*Cricetulus griseus*), mongolines smiltpeles (*Meriones unguiculatus*), laukinius triušius (*Oryctolagus cuniculus*), šunis (*Canis familiaris*), kates (*Felis catus*), visus nežmoginius primatus, balines ir pievines varles (*Xenopus laevis*, *Xenopus tropicalis* ir *Rana temporaria*, *Rana pipiens*), zebrines danijas (*Danio rerio*) ir kitus gyvūnus ar juos naudoja bandymų su gyvūnais procedūroms.

Bandomųjų gyvūnų įmonės gamybinės patalpos – bandomųjų gyvūnų įmonės pastatų, pastatų kompleksų, stacionariųjų ar kilnojamųjų įrenginių ar kitos patalpos, kurios gali būti ne visiškai uždaros ar uždengtos, naudojamos bandomiesiems gyvūnams laikyti, bandymų su gyvūnais procedūroms ir kitai su bandomaisiais gyvūnais susijusiai veiklai vykdyti.

Bandomųjų gyvūnų naudojimo įmonė – bandomųjų gyvūnų įmonė, kurioje atliekamos bandymų su gyvūnais procedūros.

Bandomųjų gyvūnų tiekimo įmonė – bandomųjų gyvūnų įmonė, kuri tiekia gyvūnus kitoms bandomųjų gyvūnų įmonėms bandymų su gyvūnais procedūroms.

Bandomųjų gyvūnų veisimo įmonė – bandomųjų gyvūnų įmonė, kuri veisia bandomuosius gyvūnus ir kitus gyvūnus bandymų su gyvūnais procedūroms.

III. BENDROJI INFORMACIJA

Šios ataskaitos tikslas – pateikti 2015 m. Lietuvos Respublikoje mokslo ir mokymo tikslams naudotų gyvūnų statistikos duomenis.

Valstybės narės pagal Direktyvos 2010/63/ES 54 straipsnį (2) įpareigotos kasmet rinkti ir viešai skelbti statistinę informaciją apie gyvūnų naudojimą procedūroms, įskaitant informaciją apie faktinį procedūrų sunkumą ir apie procedūroms naudotų nežmoginių primatų kilmę bei rūšį.

Atitinkamai, Mokslo ir mokymo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo, priežiūros ir naudojimo reikalavimų, patvirtintų Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos 2012 m. spalio 31 d. įsakymų Nr. B1-866 173 punktu, Bandomųjų gyvūnų naudojimo įmonės yra įpareigotos iki kiekvienų metų vasario 1 d. Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai (toliau – VMVT) pateikti informaciją apie per praėjusius metus faktiškai panaudotų procedūroms bandomųjų gyvūnų¹ skaičių, atliktų procedūrų skaičių, nurodant jų sunkumo kategoriją, naudotų nežmoginių primatų kilmę ir rūšį. VMVT viešai skelbia šią informaciją interneto svetainėje adresu www.vmvt.lt.

2015 m. Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos Valstybinės veterinarinės priežiūros subjektų, išskyrus maisto tvarkymo subjektus registre buvo registruotos 5 bandomųjų gyvūnų veisimo¹ įmonės (2014 m. – 4), 2 bandomųjų gyvūnų tiekimo¹ įmonės (2014 m. – 2) ir 12 bandomųjų gyvūnų naudojimo¹ įmonių (2014 m. – 11), turinčios veterinarinio patvirtinimo numerį. Nuo 2014 m. padaugėjo 2 bandomųjų gyvūnų įmonėmis (1 bandomųjų gyvūnų naudojimo ir 1 bandomųjų gyvūnų veisimo įmone).

Per 2015 m. Valstybinė maisto ir veterinarijos tarnyba, vadovaujantis Mokslo ir mokymo tikslais naudojamų gyvūnų laikymo, priežiūros ir naudojimo reikalavimais ir remiantis Lietuvos bandomųjų gyvūnų naudojimo etikos komisijos prie Valstybinės maisto ir veterinarijos tarnybos posėdžių protokolų išvadomis išdavė 15 leidimų pradėti vykdyti naujus projektus (2014 m. – 20 ; 2013 m. – 6).

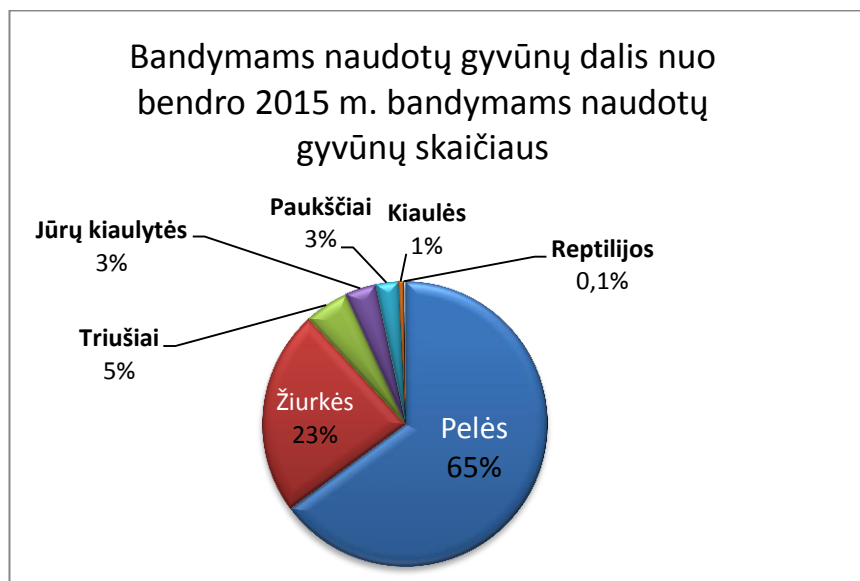
Įgyvendindama Direktyvos 2010/63/ES 54 straipsnį (4), kuriame nurodoma, kad Europos Komisija ne vėliau kaip 2012 m. gegužės 10 d. nustato bendrą informacijos teikimo formą, Europos Komisija 2012 m. lapkričio 14 d. įgyvendinimo sprendimu 2012/707/ES, pagal Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2010/63/ES dėl mokslo tikslais naudojamų gyvūnų apsaugos, nustatė bendrąją informacijos teikimo formą, pagal kurią bandomųjų gyvūnų naudojimo įmonės teikia statistinę informaciją.

IV. STATISTINIAI DUOMENYS

Šioje statistikos ataskaitoje pateikiami apibendrinti bandomųjų gyvūnų naudojimo įmonių pateikti duomenys, kurie buvo prašyti pateikti nustatytoje formoje.

Remiantis bandomųjų gyvūnų naudojimo įmonių pateiktais duomenimis, per 2014 m. buvo vykdomi (įskaitant pradėtus, tęsiamus ir pasibaigusius) 61 projektas, kurių metu buvo naudotas 2451 gyvūnas (~ 97,23 % žinduolių, ~ 2,6 % paukščių ir ~ 0,16 % reptilijų).

Lyginant su 2014 m. duomenimis bendras naudotų gyvūnų skaičius sumažėjo (~ 29 %) ir tai galima būtų aiškinti tuo, kad (~ 32 %) buvo užbaigti per 2015 metus. Neretai projekto (Leidimo galiojimo laikotarpio) pabaigoje jau būna pasiekti suplanuoti projekto tikslai ir gyvūnai nebenaudojami arba naudojamas labai nedidelis jų skaičius. Per 2015 m. naudotų bandymams gyvūnų kiekis atitinka per 2013 m. naudotų gyvūnų skaičių (2439).

Grauzikai sudaro ~ 94% visų naudotų gyvūnų, triušiai ~ 5 %.

Daugiausia, kaip ir ankstesniais metais, naudojama gyvūnų rūšis – pelės, kurios sudaro apytiksliai 65 % visų 2015 m. naudotų gyvūnų, žiurkės (~ 23 %), triušiai (~ 5 %), jūrų kiaulytės (~ 3 %), paukščiai (~ 3 %), kiaulės (~ 0,5 %) ir reptilijos (~ 0,1 %).

Apie 91 % visų naudotų gyvūnų kilmė yra Europos Sąjungos registruoti gyvūnų augintinių veisėjai, o ~8 % kilę iš neregistruotų Europos Sąjungoje specializuotų bandomųjų gyvūnų veisimo įmonių, t. y. iš ūkinių gyvūnų laikymo vietų kilę ūkiniai gyvūnai ir gyvūnai nepriskirti, kaip dažniausiai¹ veisiami bandomųjų gyvūnų veisimo įmonėse ir bandomųjų naudojimo įmonėse naudojami bandymams su gyvūnais, pagal Direktyvą 2010/63/ES.

Pagal numatomą poveikį bandomojo gyvūno sveikatai ir gerovei, projekto planavimo metu visos bandymo su gyvūnais procedūros nuo 2013 m. turi būti suskirstytos į šias kategorijas: be galimybės atgaivinti, lengva, vidutinio sunkumo, sunki. Pagal už 2015 m. pateiktus duomenis ~ 59 % visų per 2015 m. naudotų gyvūnų buvo atliekamos lengvos procedūros, 29 % - vidutinio sunkumo procedūros ir ~ 12 % procedūros - be galimybės atgaivinti.

Žmoginės beždžionės ir nežmoginiai primatai, kaip ir ankstesniais metais, bandymo su gyvūnais procedūroms nebuvo naudojami.

¹ Šios ataskaitos II dalyje žiūrėti sąvoką „Bandomųjų gyvūnų įmonė“.

Daugiau informacijos apie Leidimo dėl bandymo su gyvūnais procedūrų projekto išdavimo tvarką internete, adresu: <http://vmvt.lt/lt/top/viesosios.paslaugos/isduodami.dokumentai/leidimas.atlikti.bandymus.su.gyvunais/>